

PROBLEMY KONCEPCJI I REALIZACJI NOWEGO „NARODOWEGO ATLASU POLSKI”

Przemysław Śleszyński
Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN

XXXVI Ogólnopolska Konferencja Kartograficzna • 24-25 października 2013 r.

ZAGADNIENIA

1. IDEA I UZASADNIENIE.
2. HISTORIA I STAN PRAC NAD NOWĄ EDYCJĄ.
3. PROBLEMY KONCEPCJI MERYTORYCZNEJ.

IDEA I UZASADNIENIE:

powody naukowe, edukacyjne, organizacyjne i prestiżowe

1. Brak aktualnego opracowania wzorcowego w zakresie kompleksowego rozpoznania i syntezy wiedzy o współczesnej przestrzeni Polski.
2. Potrzeba generalizacji i systematyzowania przy lawinowym przyroście zasobów informacyjnych (paradoks: coraz więcej informacji - coraz mniej wiedzy).
3. Rosnące zapotrzebowanie na przekrojową i wiarygodną informację przestrzenną i kartograficzną (rozwój regionalny, edukacja).
4. Rocznicą uzyskania niepodległości w 1918 r. wyśmienitą okazją do podjęcia interdyscyplinarnego wysiłku oraz łączenia osiągnięć różnych środowisk.

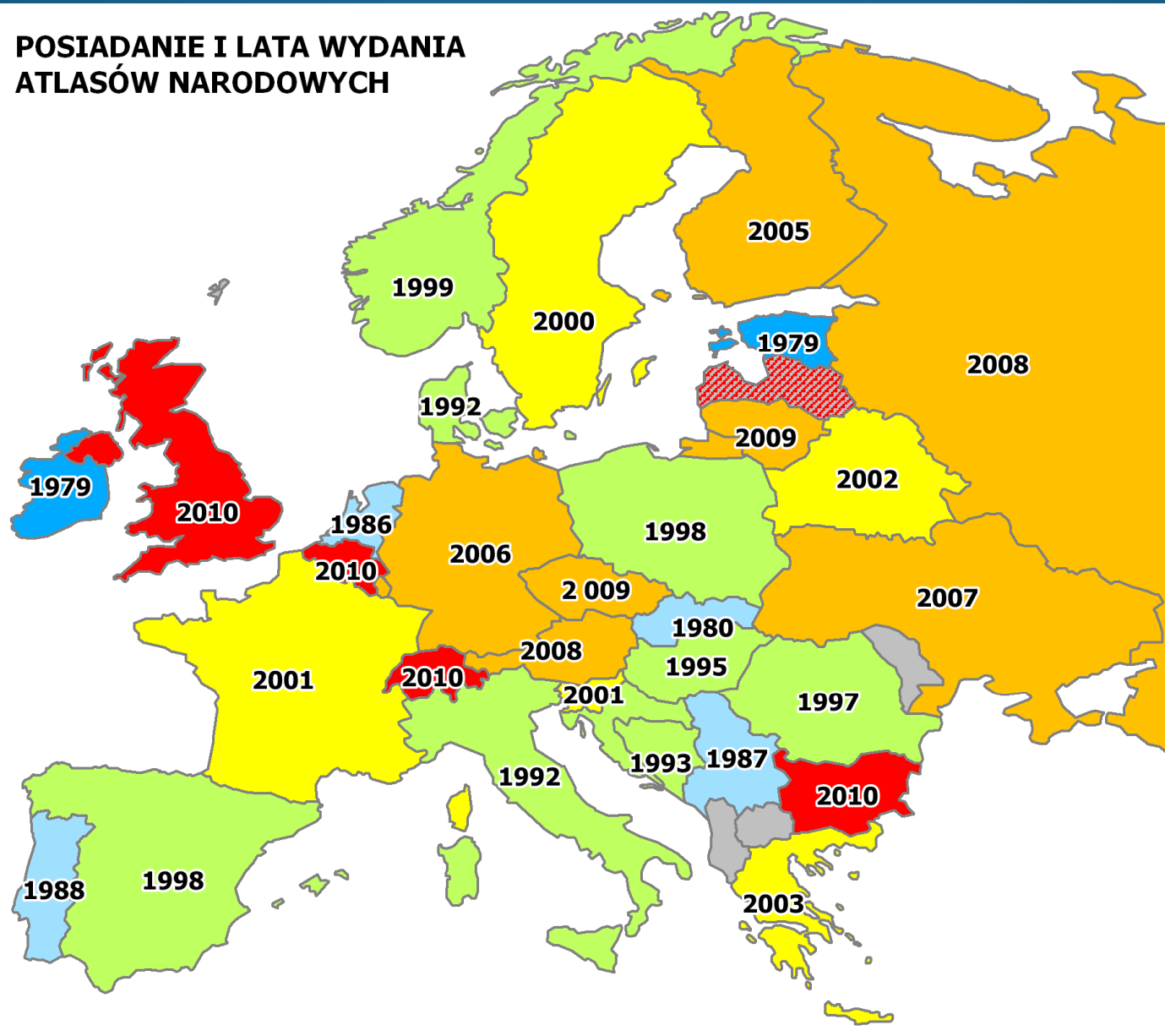
NIE TYLKO CELE NAUKOWE:

1. Transfer wiarygodnej i uporządkowanej wiedzy do społeczeństwa.
2. Podnoszenie poziomu wiedzy mieszkańców na temat własnego kraju.
3. Upowszechnienie wiedzy o Polsce za granicą.
4. Kształtowanie kultury naukowej i kartograficznej.
5. Publiczna rola reprezentacyjna.

ATLAS NARODOWY PEŁNI NIEZWYKLE WAŻNĄ ROLĘ
SPOŁECZNO-KULTUROWĄ

ATLASY NARODOWE W EUROPIE

POSIADANIE I LATA WYDANIA
ATLASÓW NARODOWYCH

HISTORIA PRAC NAD NOWĄ EDYCJĄ

- **1998** – wydanie ostatniej części Atlasu Rzeczypospolitej Polskiej.
- **2000-2006** – kilka prób aktualizacyjnych i rozszerzających ARP (propozycja atlasy w wersji „skandynawskiej”, wydanie Komputerowego Atlasu Polski).
- **grudzień 2011** – w Przeglądzie Geograficznym ukazuje się artykuł promujący ideę wydania Narodowego Atlasu Polski na stulecie odzyskania niepodległości (1918-2018).
- **marzec 2012** – zawiązanie się „grupy inicjatywnej”, złożonej głównie z grupy pracowników IGiPZ PAN, a ponadto Katedry Kartografii UW i PTG. Stopniowe poparcie dla idei ze strony różnych środowisk (m.in. Towarzystwo Urbanistów Polskich i Komitet Nauk Geograficznych PAN, włączenie się od jesieni 2012 r. Instytutu Geodezji i Kartografii w prace przygotowawcze).
- **lipiec 2012** – ogłoszenie przez GUGiK procedury badania rynku na opracowanie wariantowych koncepcji Atlasu Narodowego i zgłoszenie się zespołu IGiPZ PAN i Katedry Kartografii UW). Zamówienie nie doszło do skutku.
- **marzec 2013** – spotkanie IGiPZ PAN i IGiK z Prezesem GUGiK poświęcone przedyskutowaniu możliwości uruchomienia prac nad nowym atlasem narodowym.
- **czerwiec 2013** – ogłoszenie GUGiK dotyczące przetargu na opracowanie koncepcji wariantowych Atlasu, unieważnione z powodów finansowych.

1328**ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW**

z dnia 3 października 2011 r.

w sprawie rodzajów kartograficznych opracowań tematycznych i specjalnych

Na podstawie (...) Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2010 r. Nr 193, poz. 1287) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa rodzaje kartograficznych opracowań tematycznych i specjalnych, których wykonywanie i udostępnianie **należy do obowiązków Głównego Geodety Kraju**, oraz organizację i tryb współdziałania z Głównym Geodetą Kraju innych organów administracji publicznej przy ich realizacji.

§ 2. Główny Geodeta Kraju wykonuje i udostępnia następujące kartograficzne opracowania tematyczne i specjalne:

1) **tematyczne opracowania w postaci cyfrowych map:**

- a) hydrograficznych (...), b) sozologicznych (...), c) geomorfologicznych (...)
- d) glebowo-rolniczych (...), h) średnich cen transakcyjnych gruntów (...),
- e) pokrycia terenu (...), f) użytkowania ziemi (...), g) infrastruktury technicznej (...),
- i) podziałów terytorialnych kraju (...)

j) **atlasowych obszaru Rzeczypospolitej Polskiej — przedstawiających wszechstronny, geograficzny obraz państwa, w szczególności warunków przyrodniczych, gospodarczych oraz rozwoju społeczeństwa w określonym przekroju czasowym.**

ZAKRES TEMATYCZNY

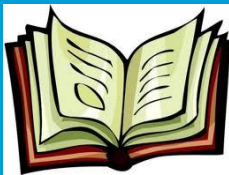
Tradycyjny zakres atlasów narodowych zgodnie z zaleceniami Komisji Atlasów Regionalnych Międzynarodowej Unii Geograficznej:

- wyczerpujący i logiczny ciąg zagadnień z zakresu rozpoznania środowiska przyrodniczego, kultury i społeczeństwa oraz gospodarki.
- ze względu na datę i ideę wydania przewidziane wzmocnienie części historycznej oraz uwypuklenie prezentowania dynamiki i zmian elementów środowiska przyrodniczego i antropogenicznego w dłuższych przekrojach czasowych.

PROBLEMY KONCEPCJI MERYTORYCZNEJ

MOŻLIWOŚCI - FORMA

ZBIÓR DRUKOWANYCH MAP (KSIĄŻKA)

Większość
współczesnych atlasów
narodowych

PROGRAM KOMPUTEROWY (DVD)

Atlas of Switzerland

STRONA INTERNETOWA (GEOPORTAL)

National Atlas
of United States

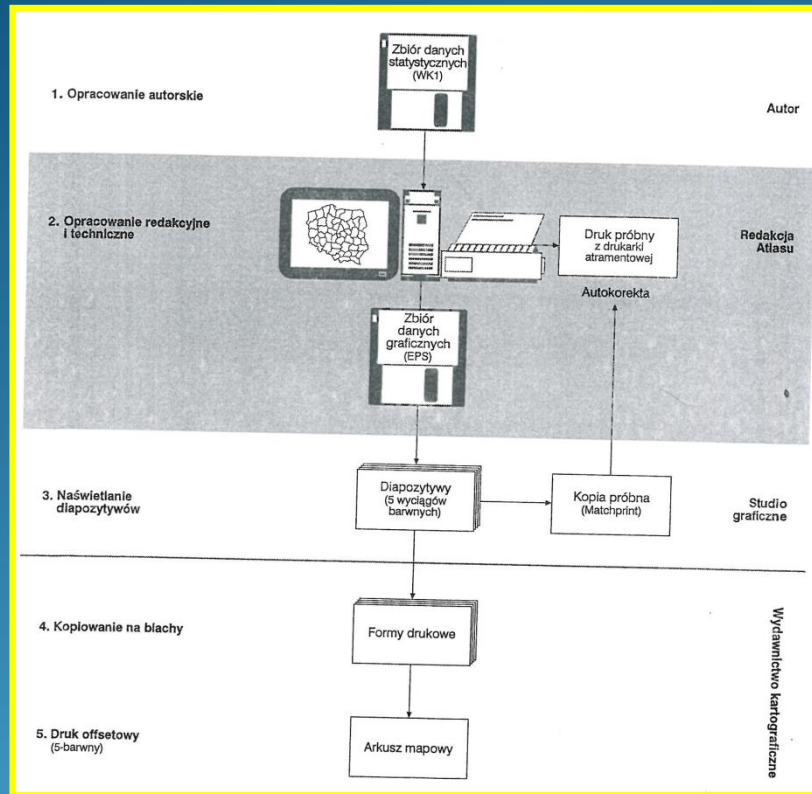
WADY I ZALETY RÓŻNYCH KONCEPCJI ATLASU

	ATLAS „KSIĄŻKOWY”	DVD	WWW
Zakres tematyczny	Uporządkowana, przemyślana synteza	Bardzo duża pojemność informacyjna	
Struktura i komplikacja wewnętrzna	Ograniczenie w stosunku do objętości	Szerokie możliwości rozbudowy wewnętrznej	
Generalizacja	Stosunkowo duża	Możliwość elastycznego podejścia do generalizacji, zarówno ilościowej, jak i jakościowej	
Interoperacyjność i multimedialność	Znikoma	Bardzo duża	Największa
Aktualizacja	Konieczność nowych edycji	Upgrade lub nowa edycja	Możliwość perma- nentnej aktualizacji i zmian w strukturze zawartości
Koszty	Najniższe, jednorazowe	Wysokie, jednorazowe	Niskie jednorazowe, dodatkowe aktualizacyjne

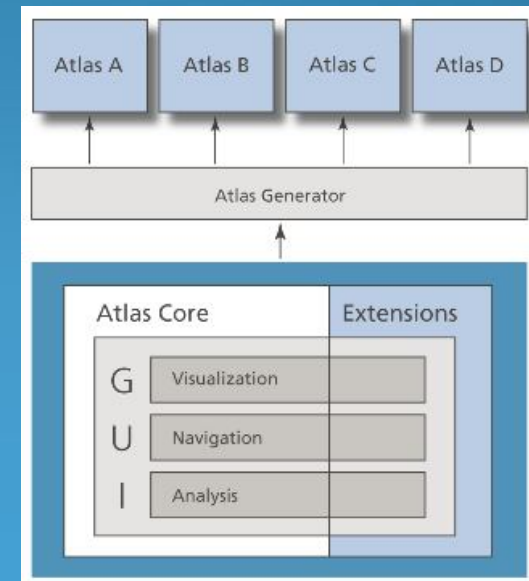
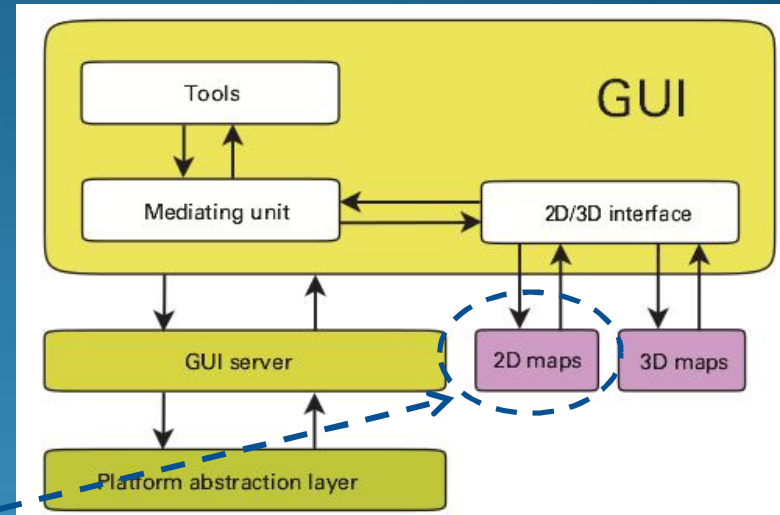
PRZYKŁADOWE KOSZTY

NAZWA	WYKONAWCA	LATA	KOSZT
Prace merytoryczne i redakcyjne nad Atlasem Rzeczypospolitej Polskiej 1993-1998	głównie IGiPZ PAN	1991-1997	około 5 mln zł (150 plansz x 30 tys. zł)
Komputerowy Atlas Polski (mapa przeglądowa zawierająca 100 tys. obiektów, kilkaset map fizycznych i społ.-ekonomiczn.)	IGiPZ PAN	1999-2000	0,5 mln zł (ale większość materiałów była zgromadzona)
Propozycja jednotomowego tradycyjnego Atlasu Narodowego, w układzie „skandynawskim”, o objętości 450 s. i formacie B4 (27x36 cm) z 2003 r.	IGiPZ PAN	2004-2006	2,2 mln zł (wyłącznie koszty merytoryczne i redakcyjno-kartograficzne)
Portal geostatystyczny GUS (jeden z krajowych geoportali)	GISPartner	2011-2013	4,8 mln zł (całość kosztów GUS oszacował na 49 mln zł)
Atlas of Switzerland 1-3 (wyłącznie wersje elektroniczne na DVD)	Institute of Cartography and Geoinformation	2000-2010	8 mln CHF (wyłącznie koszty osobowe pracowników – gł. kartografów)
National Atlas of United States (www)	USGS	1997-2012	32 mln USD (2 mln USD rocznie)
Wstępne szacunki kosztów Atlasu Narodowego Polski z czerwca 2012 r. (wariantowe wersje „papierowe” z dosyć prostą rozbudową elektroniczną)	IGiPZ PAN	2013-2018	8-14 mln zł

TRADYCYJNY ATLAS PLANSZOWY (Atlas RP 1993-1998)

ATLAS MULTIMEDIALNY (Atlas Szwajcarii 2010)

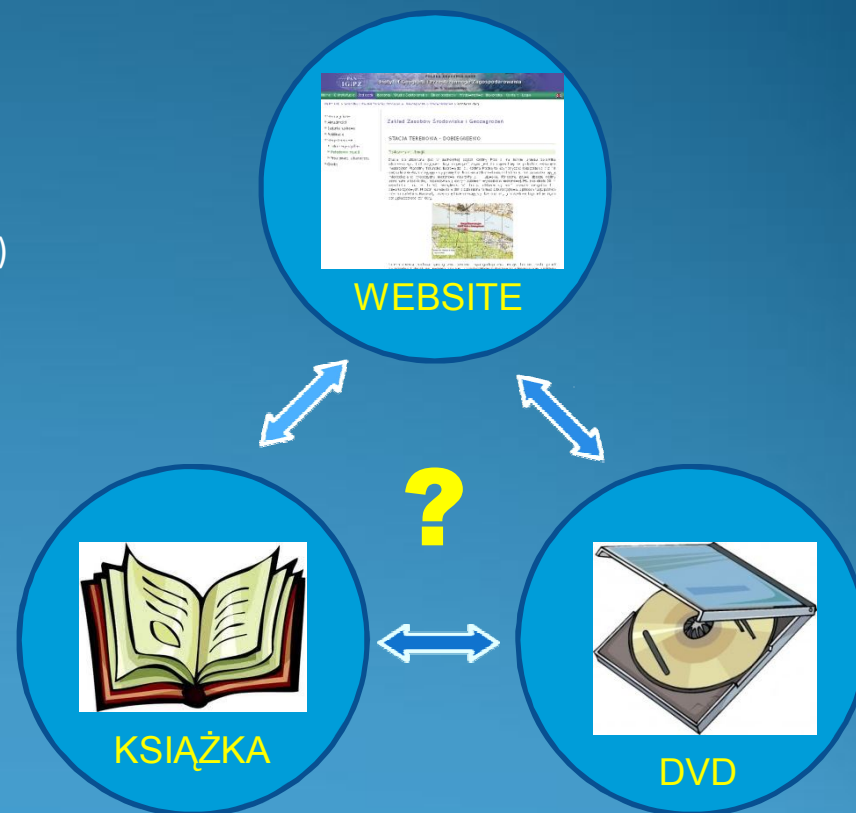

JAKA ZATEM POWINNA BYĆ KONCEPCJA ATLASU?

Podstawowym problemem merytorycznym jest zakres tematyczny, który determinuje formę atlasu, dalszą organizację prac, szczegółową zawartość i strukturę treści, podział zadań, harmonogram i koszty

Główne pytania:

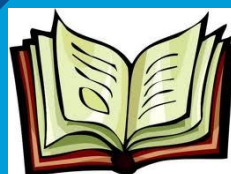
1. **Zakres tematyczny, w tym związany z rocznicą 1918-2018 ?** (m.in. rola i udział zagadnień historycznych oraz procesów długookresowych, np. zmian użytkowania ziemi)
2. **Stopień generalizacji treści ?** (wybór podstawowej skali lub skal, wpływający m.in. na objętość, formaty i możliwości prezentacji)
3. **Koncepcja hierarchii i struktury zawartości?** (tradycyjna planszowo-mapowa , „skandynawska”, interaktywna, interoperacyjna)
4. **Stopień ucyfrowienia?** (rola i udział rozwiązań multimedialnych i interaktywnych, zwłaszcza portalu i wersji elektronicznej)
5. **Wewnętrzne struktury oraz modele i sposoby powiązań?** (relacje pomiędzy wydawnictwem „papierowym”, stroną www oraz programem na DVD)

rozwiązania dotyczące formy atlasu muszą być podporządkowane koncepcji merytorycznej zawartości, nie odwrotnie!!!

NIE KONKURENCJA, ale JAK POŁĄCZYĆ ZALETY WSZYSTKICH FORM?

Najlepsza forma z punktu
widzenia kompleksowości
i generalizacji lub syntezy
wiedzy

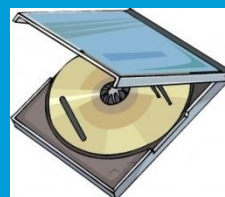
„KSIĄŻKA”

Najlepsze możliwości
aktualizacji oraz
permanentnego
rozszerzania zakresu
informacyjnego

WEBSITE

Najlepsze możliwości z
punktu widzenia ilości i
różnorodności informacji
oraz sposobów i form jej
systematyzacji i prezentacji

DVD

Jak połączyć te wszystkie zalety, mając na uwadze:

- konieczność podporządkowania zakresowi tematycznemu
- uniknięcie ryzyka dublowania treści
- ograniczone środki finansowe

KONCEPCJA KOMPLEMENTARNA

← czas

KSIĄŻKA

Podstawowe, wzorcowe i „prestżowe” opracowanie kartograficzne, w tradycyjnej drukowanej formie książkowo-planszowej, które powinno powstać w pierwszej kolejności („atlas-matka”). Wykonane przez środowiska naukowe, wydane przez GUGiK.

**CEL NAUKOWY
I REPREZEN-
TACYJNY**

DVD

Zgeneralizowany jakościowo i ilościowo atlas multimedialny w konwencji „skandynawskiej”, ale również poszerzający niektóre zagadnienia niemożliwe do prezentacji w formie „papierowej”, zwłaszcza zobrażenia trójwymiarowe (np. DTM) oraz umożliwiające minimalną interaktywność (nakładanie map). Wydane przez wydawnictwo komercyjne.

**CEL
EDUKACYJNY**

WEBSITE

W ostatniej kolejności - portal kartograficzny (może kolejny geoportal?), zawierający aktualizowane i bardziej szczegółowe (mniej zgeneralizowane) wybrane zagadnienia, zwłaszcza z zakresu społeczno-gospodarczego oraz umożliwiające tworzenie własnych map w oparciu o dane społeczno-gospodarcze (wysoka interaktywność). Wykonane przy współpracy praktyków, wydane przez instytucje rządowe związane z rozwojem kraju (zwłaszcza MRR, MTBGiM, MR, MOŚ).

**CEL
UTYLITARNY**

KONCEPCJA KOMPLEMENTARNA

Komplementarność pod względem merytorycznym:

zapewnienie możliwie szerokiego ujęcia różnych zagadnień tematycznych w różny sposób (ta sama informacja może być zgeneralizowana ilościowo i jakościowo w różny sposób)

Komplementarność pod względem organizacyjnym:

włączenie w prace i współdziałanie różnych instytucji oraz uzyskanie przez to efektów synergii

Komplementarność pod względem użytkowym:

dotarcie do różnych grup użytkowników i uzyskanie wysokiej przydatności Atlasu w społeczeństwie

Komplementarność pod względem finansowo-marketingowym:

finansowanie różnych form Atlasu przez różne źródła dla różnych odbiorców oraz próba połączenia sukcesu naukowego z komercyjnym

KWESTIE DO USZCZEGÓŁOWIENIA - KU MAKIECIE ATLASU

- ➔ zakres treści naukowo-kartograficznej Atlasu z podziałem na części tematyczne oraz propozycje konkretnych tematów w różnych komplementarnych wersjach Atlasu,
- ➔ podział prac i odpowiedzialność instytucjonalna za różne „odcinki” wykonawczo-wydawnicze,
- ➔ sposoby uzyskania najwartościowszych i najciekawszych zagadnień do przedstawienia na mapach (np. konkursy, granty na wykonanie map),
- ➔ możliwości rozszerzenia o nowe, unikatowe, wartościowe lub komercyjne moduły (mapy tyflologiczne lub wersja tyflologiczna Atlasu, upowszechnienie istniejących topograficznych map historycznych, zwłaszcza WIG-owskich, i in.),

KWESTIE DO USZCZEGÓLOWIENIA - KU MAKIECIE ATLASU (cd.)

- ➔ założenia marketingowo-dystrubucyjne,
- ➔ jak poszczególne warianty Atlasu wpisują się w koncepcję polityki informatyzacyjnej Państwa (INSPIRE, Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, Plan Zintegrowanej Informatyzacji Państwa, Program Operacyjny Polska Cyfrowa i in.),
- ➔ realistyczne harmonogramy,
- ➔ realistyczne kosztorysy (optymalny stosunek jakości do ceny),
- ➔ zapewnienie stabilnego finansowania.

Dziękuję za uwagę

dr hab. Przemysław Śleszyński, prof. PAN
Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN
ul. Twarda 51/55, 00-818 Warszawa
tel. (22) 6978824, 6978822
e-mail: psleszyn@twarda.pan.pl
